

सारांश वृत्त

सीजेपी कार्यकर्त्यांच्या अटकेवरून राजकीय संघर्ष तीव्र; तिरंगा फडकवण्याच्या अधिकाराचा मुद्दा ऐरणीवर

- नवी दिल्ली / वृत्तसंस्था शांततापूर्ण आंदोलनात सहभागी होणाऱ्या तरुणांवर कारवाई करून सरकार लोकशाहीतील असहमतीचा आवाज दडपण्याचा प्रयत्न करत आहे का, असा सवाल उपस्थित करत लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांनी केंद्र सरकारवर जोरदार टीका केली आहे. जंत-मंतर परिसरातील आंदोलनाला पाठिंब्या देताना तिरंगा फडकवणे हा गुन्हा असल्याचे त्यांनी स्पष्ट केले. तिरंगा फडकवणाऱ्या तरुणांना तुरुंगात पाठवणे ही कायदा असल्याचा घणाघात त्यांनी केला. काँग्रेस जनता पार्टीचे (सीजेपी) कार्यकर्ते सौरव दास आणि आशुतोष रांका यांना पाच दिवसांची न्यायालयीन कोठडी सुनावण्यात आल्यानंतर या प्रकरणात राजकीय चळवळ मिळाले. सीजेपी सदस्य अर्जुन शिंदे यांच्या माहितीनुसार, आंदोलन सुरू असताना दोघांना ताब्यात घेण्यात आले आणि त्यानंतर न्यायालयात हजर करण्यात आले. या पार्श्वभूमीवर राहुल गांधी यांनी 'एक्स वर पोस्ट करून आंदोलनकर्त्यांची बाजू मांडली. विद्यार्थी, तरुण, पत्रकार आणि 'झंडा' आघाडीतील विविध पक्षांचे झेंडे व बॅन वेगवेगळे असले, तरी संविधानाने दिलेल्या अधिकाराचे संरक्षण करणे हा समान उद्देश असल्याचे राहुल गांधी यांनी अधोरेखित केले. शांततेत निषेध नोंदवणे आणि सरकारसमोर मागण्या मांडणे हा लोकशाहीतील मूलभूत अधिकार आहे. त्यामुळे आंदोलनकर्त्यांवर झालेल्या कारवाईचे कारण, तिची कायदेशीर वैधता आणि प्रशासनाची भूमिका याबाबत पारदर्शकता आवश्यक आहे. सरकारच्या टीकाकारांना केवळ विचित्र म्हणून न पाहता त्यांच्या प्रश्नांना उत्तर देणे, ही सत्ताधाऱ्यांची जबाबदारी आहे. सीजेपी कार्यकर्त्यांच्या अटकेमुळे तिरंगा, अभिव्यक्तिवाच्यता आणि शांततापूर्ण आंदोलनाचा अधिकार यांवर नव्याने चर्चा सुरू झाली आहे.

दैनिक

राज्य लोकतंत्र

नवी दिशा... नवे विचार...

अदाणीच्या दहशतीपुढे न्यायव्यवस्थाही हतबल? पत्रकार रवी नायर यांच्या याचिकेतून गुजरात उच्च न्यायालयाच्या न्यायमूर्तीची माग्यार!

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र** अहमदाबाद: वृत्तसंस्था सत्य आणि पुराव्यांच्या आधारे कॉर्पोरेट समूहांच्या व्यवहारांवर प्रकाश टाकणाऱ्या पत्रकारांना न्याय मिळणेही आता कठीण होत चालले आहे का? उद्योगपती गौतम अदाणी यांच्या अदाणी समूहाशी संबंधित फौजदारी मानहानी प्रकरणात पत्रकार रवी नायर यांच्या याचिकेवरील सुनावणीतून गुजरात उच्च न्यायालयाचे न्यायमूर्ती एस. व्ही. पिंटो यांनी अचानक माग्यार घेतल्याने पुन्हा एकदा न्यायव्यवस्थेच्या स्वातंत्र्याबद्दल गंभीर प्रश्न उपस्थित झाले आहेत.

न्यायदानाच्या पवित्र मंदिरात जर अदाणी समूहाच्या नावाचा उल्लेख

होताच सुनावणीपासून माग्यार घेण्याची वेळ येत असेल, तर ही देशातील लोकशाही आणि स्वतंत्र पत्रकारितेसाठी अत्यंत धोक्वाची घंटा मानली जात आहे.

नक्की प्रकरण काय आहे?

अदाणी एंटरप्रायझेस लिमिटेडने पत्रकार रवी नायर यांच्याविरोधात फौजदारी मानहानीचा खटला दाखल केला आहे. नायर यांनी आपल्या समाजमाध्यमांवर अदाणी समूहाच्या विरोधात काही संदेश प्रसिद्ध केले होते. अदाणी एंटरप्रायझेसची प्रतिष्ठा मलिन करण्यासाठी हे आरोप जाणीवपूर्वक खोटे आणि बदनामीकारक असल्याचा दावा कंपनीने केला आहे.

या प्रकरणात मन्सा येथील

प्रथमवर्ग न्यायदंडाधिकारी न्यायालयाने १० फेब्रुवारी २०२६ रोजी पत्रकार रवी नायर यांना दोषी ठरवत एक वर्षाचा साधा कारावास आणि पाच हजार रुपयांचा दंड सुनावला होता. या दंडात्मक निर्णयाविरोधात नायर यांनी

सत्र न्यायालयात अपील दाखल केले आहे.

अतिरिक्त पुरावे देण्यास सत्र न्यायालयाचा नकार

अपीलची सुनावणी सुरू असताना, आपली बाजू अधिक भक्कम करण्यासाठी काही महत्वाचे अतिरिक्त

पुरावे न्यायालयाच्या नोंदीवर घेतले जावेत, अशी विनंती करणारा अर्ज रवी नायर यांनी केला होता. परंतु, २२ जुलै रोजी सत्र न्यायालयाने त्याचा हा अर्ज फेटाळून लावला. न्याय्य सुनावणीचा हक्क नाकारल्यामुळेच नायर

यांनी सत्र न्यायालयाच्या या निर्णयाला गुजरात उच्च न्यायालयात आव्हान दिले होते.

परंतु, उच्च न्यायालयात दाखल झालेल्या या याचिकेच्या सुनावणीवेळी न्यायमूर्ती एस. व्ही. पिंटो यांनी स्वतःला या प्रकरणापासून बाजूला करत सुनावणीतून माग्यार घेतली. न्यायालयाच्या या भूमिकेमुळे आता सामान्य नागरिकांमध्ये आणि पत्रकार वर्तुळात उलट-सुलट चर्चांना उधाण आले आहे.

न्यायव्यवस्थेवर वाढता संशय आणि दबावाचे सावट एका बाजूला कॉर्पोरेट कंपन्यांची प्रचंड आर्थिक ताकद आणि दुसऱ्या बाजूला संविधानिक रक्षण करण्याची

जबाबदारी असलेल्या न्यायव्यवस्था. अशातच जर न्यायमूर्तींच अशा हाय-प्रोफाइल प्रकरणांमधून स्वतःहून माग्यार घेत असतील, तर सर्वसामान्यांचा न्यायव्यवस्थेवरील विश्वास कसा टिकणार? असा सवाल विचारला जात आहे.

रवी नायर यांनी केवळ सत्य समोर आणण्याचा प्रयत्न केला होता, ज्याला कॉर्पोरेट दबावापोटी गुन्हेगारी स्वरूप दिले जात असल्याचा आरोप अनेक पत्रकार संघटनांनी केला आहे. आता या प्रकरणाची पुढील सुनावणी कोणत्या न्यायपीठासमोर होणार आणि न्याय खरोखरच निष्पक्षपणे मिळणार का, याकडे संपूर्ण देशाचे लक्ष लागून राहिले आहे.

सहा दिवसांत साखरेचे दर दहा टक्क्यांहून अधिक वाढले; दिवाळीचा फराळ महागण्याची भीती!

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र** नवी दिल्ली / वृत्तसंस्था दिवाळीच्या तोंडावर साखरेच्या दरांनी उसळी घेतल्याने सर्वसामान्यांच्या खाशेावर पुन्हा भार पडण्याची शक्यता निर्माण झाली आहे. सणासुदीच्या काळात मागणी वाढत असताना बाजारात पुरेसा पुरवठा उपलब्ध नसल्याने अवघ्या सहा दिवसांत साखरेच्या दराने दहा टक्क्यांहून अधिक वाढ झाल्याचे वृत्त आहे. महाराष्ट्र आणि उत्तर प्रदेशातील दरवाढीमुळे मिठाई, फराळ आणि इतर खाद्यपदार्थांच्या

किमतींवरही परिणाम होऊ शकतो. महाराष्ट्रात ६ ऑक्टोबर रोजी प्रतिक्विंटल ४.३५० रुपये असलेला दर वाढून सुमारे ५,१०० रुपयांपर्यंत पोहोचल्याचे नमूद करण्यात आले आहे. ही सुमारे १७ टक्क्यांची वाढ असल्याचा दावा आहे. उत्तर प्रदेशात प्रतिक्विंटल ४,६०० रुपये असलेला साखरेचा कारखाना-दर १२ ऑक्टोबर रोजी ५,२०० रुपयांवर पोहोचला, म्हणजेच सुमारे १३ टक्क्यांची वाढ झाली.

हे दर आणि त्यातील वाढ संबंधित बाजारमाहितीनुसार स्वतंत्रपणे पडताळणे आवश्यक आहे. कृषितज्ज्ञ जी. के. सूड यांच्या माहितीनुसार, निर्यातीसाठी राखून ठेवलेला अतिरिक्त तीन लाख टन साखरेचा साठा देशांतर्गत बाजारात उपलब्ध करून देण्यात आला होता; मात्र सप्टेंबरमध्येच तो संपला. व्यापारी आणि साठ्यांवरील निर्बंधांमुळे पुरवठा साखळी विस्कळीत झाल्याचेही त्यांनी म्हटले आहे. सरकारने केलेल्या उपाययोजनांनंतरही

बाजारातील दरवाढ थांबलेली नसल्याचा मुद्दा त्यामुळे पुढे आला आहे. महाराष्ट्र आणि कर्नाटकात तोडणीसाठी तयार उसाचा तुटवडा असल्याने गाळप हंगाम नोव्हेंबरपूर्वी पूर्ण क्षमतेने सुरू होणे कठीण असल्याचे वृत्त आहे. वेळेआधी उस घाटल्यास साखरेचा उतारा घटून शेतकऱ्यांचे नुकसान होऊ शकते. त्यामुळे योग्य मोबदला मिळाल्याशिवाय मुदतपूर्व तोडणी करण्यास शेतकरी तयार नसल्याचे सांगितले जाते.

तिरंगा फडकवणे गुन्हा कधीपासून? अभिजीत दीपकेंचे सरकारला थेट आव्हान; १६ ऑक्टोबरला दिल्ली दणाणणार!

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र** नवी दिल्ली / वृत्तसंस्था हातात तिरंगा घेऊन आवाज उठवणाऱ्या तरुणांना तुरुंगात जावे लागत असेल, तर लोकशाहीत नागरिकांच्या अधिकारांचे नेमके स्थान काय, असा थेट सवाल उपस्थित करत कॉकरोच जनता पार्टीचे (सीजेपी) संस्थापक अभिजीत दीपके यांनी सरकारविरोधात आंदोलनाची रणशिंग फुंकले आहे. 'तिरंगा फडकवणे गुन्हा नाही!' हा संदेश देशभर पोहोचवण्यासाठी १६ ऑक्टोबर रोजी दिल्लीतील कनॉट प्लेस येथे तिरंगा मार्च काढण्याची घोषणा त्यांनी केली आहे. राष्ट्रध्वजाच्या सन्मानाचा मुद्दा उपस्थित करत दीपके यांनी सरकारला थेट आव्हान दिले असून, या आंदोलनामुळे दिल्लीतील राजकीय वातावरण तापण्याची शक्यता आहे.

दीपके यांनी समाजमाध्यमांवरील 'एक्स' या व्यासपीठावर व्हिडिओ प्रसिद्ध करून देशवासीयांना आंदोलनात सहभागी होण्याचे आवाहन केले आहे. १६ ऑक्टोबर रोजी सायंकाळी ५ वाजता कनॉट प्लेस येथील सेंट्रल पार्कमध्ये हातात तिरंगा घेऊन मोठ्या संख्येने एकत्र जमावे, असे त्यांनी म्हटले आहे. सौरभ दास आणि आशुतोष रांका यांना तिरंगा फडकवल्यामुळेच तुरुंगात डांबण्यात आल्याचा दावा करत त्यांनी संबंधित कारवाईवर प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले आहे. या अटकेमागील नेमकी कारणे आणि कायदेशीर बाबींची स्वतंत्र

पडताळणी होणे आवश्यक आहे. तिरंगा हा देशाच्या अस्मितेचे प्रतीक आहे; तो हातात घेऊन शांततेत निषेध नोंदवणे हा लोकशाहीतील अधिकार आहे, अशी भूमिका दीपके यांनी मांडली आहे. सरकारच्या कारवाईमुळे तरुणांच्या आंदोलनाचा आवाज दडपला जात असल्याची भावना या आंदोलनाच्या घोषणेतून व्यक्त होत आहे. नागरिकांना आपल्या मागण्या मांडण्याचा अधिकार असेल, तर त्या अधिकाराचा वापर करणाऱ्यांशी प्रशासनाने कोणती भूमिका घ्यावी, हा प्रश्नही आता ऐरणीवर आला आहे.

या आंदोलनात सहभागी झाल्यामुळे स्वतःलाही तुरुंगात जावे लागू शकते, अशी शक्यता दीपके यांनी व्यक्त केली आहे. मात्र, त्याची भीती नसल्याचे सांगत त्यांनी आंदोलनाचा निर्धार व्यक्त केला. दिल्लीला येणे शक्य नसलेल्या नागरिकांनी आपल्या शहरात तिरंगा मार्च काढावा, असे आवाहनही त्यांनी केले आहे. त्यामुळे हा मुद्दा केवळ दिल्लीपुरता मर्यादित न राहता देशभरात चर्चेत आणण्याचा त्यांचा प्रयत्न आहे.

आता सरकार आणि दिल्ली प्रशासन या आंदोलनाकडे कसे पाहतात, आंदोलकांना शांततेत एकत्र येण्याची परवानगी मिळते का आणि १६ ऑक्टोबरला किती नागरिक प्रतिसाद देतात, हे महत्वाचे ठरणार आहे. राष्ट्रध्वजाचा सन्मान, घटनात्मक स्वातंत्र्य आणि शांततापूर्ण आंदोलनाचा अधिकार यांची कसोटी या आंदोलनातून लागणार आहे.

लोकशाहीचा कस: माजी न्यायाधीशांच्या ‘लोकआयोगा’चे निष्कर्ष निवडणूक आयोग स्वीकारणार का?

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र** नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था केंद्रीय निवडणूक आयोगाकडून राबविल्या जाणाऱ्या 'विशेष सखोल पुनरीक्षण' (डिखठ) प्रक्रियेच्या घटनात्मक वैधतेची आणि पारदर्शकतेची पडताळणी करण्यासाठी सर्वोच्च न्यायालयाचे माजी न्यायमूर्ती मदन लोकूर यांच्या अध्यक्षतेखाली स्वतंत्र आयोग १५ ऑक्टोबरपासून जनसुनावणी घेणार आहे. 'लॉअर्स असोसिएशन फॉर कॉन्स्टिट्यूशन' (डअस्र) द्वारे गठित या नागरी आयोगाच्या स्थापनेमुळे देशभरातील मतदारांच्या हक्कांचा प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आला आहे. मात्र, या

संपूर्ण प्रक्रियेत सर्वात महत्वाचा प्रश्न उपस्थित होतो तो म्हणजे खाजगी व नागरी उपक्रमातून स्थापन झालेल्या या आयोगाचे निष्कर्ष निवडणूक आयोग गांभीर्याने विचारत घेईल का? कायद्याची चौकट आणि निवडणूक आयोगाची भूमिका घटनात्मकदृष्ट्या पाहिल्यास, भारतीय राज्यघटनेच्या कलम ३२४ अन्वये मतदार याद्या तयार करणे आणि निवडणूकांचे संचालन करण्याचे पूर्ण अधिकार केवळ भारतीय निवडणूक आयोगाकडेच राखीव आहेत. जस्टिस मदन लोकूर आयोग हा 'नागरी न्यायिक आयोग' असल्याने त्याचे निष्कर्ष किंवा

शिफारशी निवडणूक आयोगावर कायदेशीरदृष्ट्या बंधनकारक असणार नाहीत. परंतु, घटनात्मक स्वायत्त संस्था म्हणून लोकशाही प्रक्रियेतील त्रुटी दूर करणे हे निवडणूक आयोगाचे मूलभूत कर्तव्य ठरते. या जनसुनावण्यांमध्ये सादर होणारे पुरावे आणि तक्रारी जर ठोस असतील, तर आयोग नैतिक आणि प्रशासकीय पातळीवर या निष्कर्षाची उपेक्षा करू शकत नाही.

निवडणूक आयोगाने निष्कर्षाचा विचार का केला पाहिजे?

१. लोकशाहीचा गाभा -

पारदर्शकता: मतदार यादीतून पात्र मतदारांची नावे वगळली जाणे किंवा पुनरीक्षणादरम्यान होणाऱ्या तांत्रिक चुकांमुळे नागरिक मतदानापासून वंचित राहणे हा लोकशाहीतील गंभीर गुन्हा मानला जातो. जनसुनावणीतून समोर येणारी सत्यस्थिती ही प्रशासकीय त्रुटींवर प्रकाश टाकणारी ठरेल.

२. न्यायिक अनुभव आणि विश्वासाईतता: या आयोगात सर्वोच्च व उच्च न्यायालयाचे निवृत्त न्यायमूर्ती समाविष्ट आहेत. त्यांनी सादर केलेला अहवाल कायद्याच्या निकषांवर आणि पुराव्यांवर आधारित असेल, ज्यामुळे त्याला मोठे नैतिक वजन प्राप्त होते.

३. सर्वोच्च न्यायालयातील संभाव्य आव्हान: या आयोगाचा अहवाल पुढे सर्वोच्च न्यायालयात जनहित याचिकेच्या (झखड) स्वरूपात सादर केला जाऊ शकतो. अशा वेळी निवडणूक आयोगाला न्यायालयासमोर उत्तर देणे भाग पडेल. त्यामुळे प्राथमिक पातळीवरच या अहवालाची दखल घेणे निवडणूक आयोगासाठी फायदेशीर ठरेल.

जनसुनावणीचे महत्त्व आणि पुढील दिशा १५ ऑक्टोबर रोजी नवी दिल्लीतील जवाहर भवन येथे होणाऱ्या पहिल्या जनसुनावणीत बाधित मतदारांना थेट आपले अनुभव आणि तक्रारी मांडण्याची

संधी मिळणार आहे. 'एसआयआर' प्रक्रियेमुळे उद्भवलेल्या अडथळींचे योग्य वर्गीकरण करून आयोग आपला अंतिम अहवाल तयार करेल.

जरी हा आयोग बिगार-सरकारी असला, तरी लोकशाही बळकट करण्यासाठी आणि निवडणूक प्रक्रियेवरील जनतेचा विश्वास कायम ठेवण्यासाठी निवडणूक आयोगाने या आयोगाच्या शिफारशींचे स्वागत करून आवश्यक त्या सुधारणा करणे काळाची गरज आहे. लोकशाही व्यवस्थेत प्रत्येक पात्र मतदाराचा हक्क सुरक्षित ठेवणे हीच निवडणूक आयोगाची सर्वोच्च प्राथमिकता असायला हवी.

संपादकीय

माहितीच्या अधिकाराचा गळा घोटणारी लालफीतशाही!

अर्जातील किरकोळ त्रुटीचे निमित्त, अपिलांच्या निकालासाठी दशकांची प्रतीक्षा आणि माहिती आयोगांतील रिक्त पदे; पारदर्शकतेचा कायदा प्रशासनाच्या दारातच अडकला तर लोकशाहीचा अर्थ काय?

लोकशाहीत सत्ता जनतेच्या नावाने चालते; मग सत्तेच्या कारभाराचा हिशेब जनतेला विचारात घेऊ नये, अशी व्यवस्था कशासाठी? सरकारी निर्णय, सार्वजनिक निधीचा विनियोग, प्रशासकीय अनियमितता आणि लोकहिताच्या योजनांची अंमलबजावणी याबाबत प्रश्न विचारण्याचा अधिकार नागरिकांना देणारा माहितीचा अधिकार (आरटीआय) हा भारतीय लोकशाहीतील अत्यंत महत्त्वाचा कायदा आहे. २००७ मध्ये अस्तित्वात आलेल्या या कायद्याने सामान्य नागरिकांच्या हातात सत्तेला जाब विचारण्याचे प्रभावी साधन दिले. मात्र, या अधिकाराची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणाच नागरिकांसाठी अडथळा ठरू लागली, तर पारदर्शकतेच्या आश्वासनाचे करायचे काय? माहिती मिळवण्याचा अधिकार कागदावर जिवंत आणि प्रत्यक्षात निष्प्रभ, अशी स्थिती निर्माण होणे हा केवळ प्रशासकीय दोष नाही; तो लोकशाहीच्या उत्तराधिकारसमोरील गंभीर प्रश्न आहे.

माहिती आयोगांच्या कामकाजाबाबत समोर आलेली आकडेवारी या व्यवस्थेतील त्रुटींवर बोट ठेवते. केंद्रीय माहिती आयोगाकडून १४ हजार ६०३ आणि महाराष्ट्र राज्या माहिती आयोगाकडून १४ हजार १४० प्रकरणे अर्जांतील तांत्रिक त्रुटींमुळे परत पाठवण्यात आल्याची आकडेवारी संबंधित अहवालाच्या संदर्भात नमूद करण्यात आली आहे. पानांना क्रमांक नसणे, अर्ज ठरावीक नमुन्यात नसणे किंवा अन्य प्रक्रियात्मक त्रुटी यांसारख्या कारणांमुळे नागरिकांना पुन्हा अर्ज करण्याची वेळ येत असेल, तर ही प्रक्रिया नेमकी कोणत्या सोयीसाठी आहे? अर्जांतील त्रुटी दूर करण्याची संधी देण्याऐवजी अर्ज परत पाठवणे हा पारदर्शकतेचा मार्ग कसा ठरू शकतो? अर्थात, प्रत्येक अर्जातील त्रुटी दुर्लक्षित करावी, असा याचा अर्थ नाही. मात्र, नियमांचा उद्देश माहिती मिळवण्याची प्रक्रिया सुलभ करणे हा असला पाहिजे; नागरिकांना दारातच रोखणे हा नव्हे.

सामाजिक कार्यकर्त्यां अंजली भारद्वाज यांनी उपस्थित केलेल्या प्रश्नांचा गाभाही हाच आहे. माहिती आयोग हे नागरिकांच्या अधिकारांचे संरक्षक आहेत की प्रशासकीय प्रक्रियेच्या नावाखाली माहिती मिळवण्याच्या मार्गातील आणखी एक अडथळा? एखादा सामान्य नागरिक भ्रष्टाचार किंवा सार्वजनिक निधीच्या गैरवापराबाबत माहिती मागतो, तेव्हा त्याच्याकडे कायद्याचे सखोल ज्ञान, तांत्रिक कौशल्य किंवा कायदेशीर मदतीची साधने असतीलच असे नाही. अशा वेळी प्रशासनाने त्याला प्रक्रिया समजावून सांगणे आणि त्रुटी सुधारण्याची संधी देणे अपेक्षित आहे. पण तांत्रिक कारणांचा अडसर उभा राहिला, तर माहिती मागणाऱ्यालाच दोषी ठरवण्याची वेळ येते. ही स्थिती बदलल्याशिवाय माहितीच्या अधिकाराचा खरा लाभ शेवटच्या नागरिकांपर्यंत पोहोचणार नाही.

या व्यवस्थेतील दुसरी गंभीर समस्या म्हणजे अपिलांच्या निकालासाठी लागणारा विलंब. त्रिपुरा आणि मध्य प्रदेशासारख्या राज्यांमध्ये काही अपिलांच्या निकालासाठी सुमारे २० वर्षे प्रतीक्षा करावी लागत असल्याचे संबंधित अहवालात नमूद असेल, तर त्या आकडेवारीची अधिकृत पडताळणी आणि तिचा संदर्भ तपासणे आवश्यक आहे. मात्र, प्रतीक्षेचा कालावधी कितीही असला, तरी माहितीच्या अधिकाऱ्यातील विलंबाचे गांभीर्य नाकारता येत नाही. आज एखाद्या रस्त्याच्या कामातील अनियमिततेची माहिती हवी असेल, तर वीस वर्षांनंतर मिळणाऱ्या उत्तराचा उपयोग काय? एखाद्या लाभार्थ्याला योजनेतील अन्यायकारक निर्णयाविरुद्ध दाद मागायची असेल, तर वर्षानुवर्षे प्रलंबित असलेले अपील त्याला न्याय देऊ शकते का? माहितीचा उपयोग अनेकदा वेळेखेी जोडलेला असतो. वेळ निघून गेल्यानंतर मिळालेली माहिती कायदेशीर किंवा ऐतिहासिक दृष्टीने महत्त्वाची असू शकते; पण तातडीचा अन्याय दूर करण्याची तिची क्षमता कमी होऊ शकते.

माहितीचा अधिकार कायद्यात जनमाहिती अधिकाऱ्यांसाठी माहिती देण्याची मुदत निश्चित केली आहे. सामान्यतः अर्ज प्राप्त झाल्यापासून ३० दिवसांत माहिती देणे अपेक्षित असते; जीवन किंवा स्वातंत्र्याशी संबंधित प्रकरणांत ४८ तासांची तरतूद आहे. तरीही माहिती न मिळाल्यामुळे नागरिकांना प्रथम अपील आणि त्यानंतर द्वितीय अपील करावे लागते. अपिलांचा निपटारा वेळेत होत नसेल, तर कायद्यातील युक्तीचा प्रत्यक्ष उपयोग काय? नागरिकांना माहिती न देणाऱ्या अधिकाऱ्यांना दंडाची तरतूद असतानाही तिची प्रभावी अंमलबजावणी होत नसेल, तर कायद्याचा धाक निर्माण होणार कसा? दंड हा सुडाचा उपाय असून कायदेशीर जबाबदारीची जाणीव करून देणारे साधन आहे. जाणीवपूर्वक विलंब, विनाकारण नकार किंवा कायद्याचे उल्लंघन झाल्यास संबंधित प्रकरणातील तथ्ये तपासून दंडात्मक तरतुदींचा वापर झाला पाहिजे.

माहिती आयोगांतील रिक्त पदे हीदेखील चिंतेची बाब आहे. आयोगांकडे पुरेसे आयुक्त नसतील, कर्मचारी अपुरे असतील आणि प्रलंबित प्रकरणांचा डोंगर वाढत असेल, तर निकालाचा वेग मंदावणारच. कमोडोर लोकेश बत्रा यांच्यासारख्या माहिती अधिकार कार्यकर्त्यांनी या प्रश्नावर सातत्याने लक्ष वेधले आहे. आयुक्तांची पदे वेळेवर न भरण्यामाने पारदर्शकतेपासून दूर राहण्याची राजकीय इच्छा आहे का, असा संशय उपस्थित होऊ शकतो; मात्र, असा हेतू सिद्ध करण्यासाठी ठोस पुरावे आवश्यक आहेत. तरीही पदे रिक्त ठेवण्याचे परिणाम स्पष्ट आहेतनागरिकांची प्रतीक्षा वाढते, अपिलांचा निपटारा लांबतो आणि माहिती मिळवण्याचा घटनात्मक लोकशाहीतील महत्त्वाचा आधार कमकुवत होतो. सरकार कोणतेही असे, माहिती आयोग सक्षम ठेवण्याची जबाबदारी सत्ताधऱ्यांचीच आहे.

यावर उपायही स्पष्ट आहेत. पहिला उपाय म्हणजे माहिती आयोगांच्या अर्जप्रक्रियेचे सुलभीकरण. अर्जात किरकोळ त्रुटी आढळल्यास अर्जदाराला डिजिटल माध्यमातून त्या सुधारण्याची संधी द्यावी. अर्जांची स्थिती, सुनावणीची तारीख आणि निर्णय यांची माहिती ऑनलाइन उपलब्ध करून द्यावी. दुसरा उपाय म्हणजे आयोगांतील रिक्त पदे भरण्यासाठी पारदर्शक आणि कालबद्ध प्रक्रिया निश्चित करणे. नियुक्त्या वेळेत झाल्या नाहीत, तर त्याची कारणे सार्वजनिक केली पाहिजेत. तिसरा उपाय म्हणजे प्रलंबित अपिलांचा कालावधी कमी करण्यासाठी आयोगनिहाय उद्दिष्टे, नियमित आढावा आणि पुरेसे मनुष्यबळ उपलब्ध करून देणे. चौथा उपाय म्हणजे माहिती अधिकार कायद्यातील कलम ४ ची प्रभावी अंमलबजावणी.

कलम ४ नुसार सरकारी कार्यालयांनी महत्त्वाची माहिती स्वतःहून सार्वजनिक करणे अपेक्षित आहे. विभागांची रचना, अधिकारी-कर्मचाऱ्यांच्या जबाबदाऱ्या, निर्णयप्रक्रिया, अर्थसंकल्प, खर्च, अनुदाने, निविदा आणि योजनांच्या अंमलबजावणीसंबंधी माहिती नियमितपणे अद्ययावत करून ऑनलाइन उपलब्ध केली, तर नागरिकांना प्रत्येक बाबीसाठी स्वतंत्र अर्ज करण्याची गरज कमी होईल. स्वयंस्फूर्त माहितीप्रकटीकरण हे प्रशासनावरील अविश्वसास कमी करण्याचे आणि अपिलांचा भार घटवण्याचे प्रभावी साधन ठरू शकते.

माहितीचा अधिकार हा केवळ कागदपत्रांच्या प्रती मिळवण्याचा कायदा नाही. तो सत्तेच्या निर्णयांवर सार्वजनिक देखरेख ठेवण्याचा, प्रशासनाला उत्तरदायी बनवण्याचा आणि भ्रष्टाचाराला आळा घालण्याचा लोकशाही मार्ग आहे. या अधिकाराचा वापर करणारा नागरिक प्रशासनाचा शत्रू नसतो; उलट तो सार्वजनिक कारभार अधिक पारदर्शक व्हावा, यासाठी प्रयत्न करत असतो. त्यामुळे त्याला नियमांच्या जंजालात अडकवण्याऐवजी त्याच्या प्रश्नांना उत्तर देण्याची प्रशासकीय संस्कृती विकसित झाली पाहिजे.

सरकारने माहिती आयोगांना सक्षम करणे, रिक्त पदे भरणे, अपिलांचा वेळेत निपटारा करणे आणि कायद्याचे उल्लंघन करणाऱ्यांवर योग्य कारवाई करणे याला प्राधान्य दिले पाहिजे. अन्यथा माहिती मागणारा नागरिक वर्षानुवर्षे दार ठोठावत राहील आणि उत्तराधिकार्याची जबाबदारी असलेली यंत्रणा मात्र शांत बसेल. लोकशाहीत प्रश्न विचारण्याचा अधिकार देणे जितके महत्त्वाचे आहे, तितकेच त्या प्रश्नांना वेळेत उत्तर मिळणेही महत्त्वाचे आहे. माहितीचा अधिकार कायद्यात आहे; आता तो प्रशासनाच्या व्यवहारात उत्तरवण्याची वेळ आली आहे. कारण माहितीविना पारदर्शकता नाही, पारदर्शकतेविना उत्तराधिकृत नाही आणि उत्तराधिकृत्याविना लोकशाही केवळ नावापुरती उरते.

पिंपरी-चिंचवडमध्ये १७ ऑक्टोबरला आंतरराष्ट्रीय बौद्ध महिला परिषद; देश-विदेशातील मान्यवरांची उपस्थिती

भिक्षुणी संघापासून आजच्या बौद्ध महिला चळवळीपर्यंतचा प्रवास, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांचा प्रभाव आणि भविष्यातील वाटचालीवर होणार विचारमंथन

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पिंपरी - चिंचवड : प्रतिनिधी

बौद्ध महिलांचा ऐतिहासिक प्रवास, वर्तमानातील स्थान आणि भविष्यातील वाटचाल यांवर विचारमंथन करण्यासाठी भारतासह व्हिएतनाम, कोरिया आणि ऑस्ट्रेलिया येथील बौद्ध भिक्षुणी, विचारवंत, संशोधक आणि सामाजिक क्षेत्रातील मान्यवर एका व्यासपीठावर एकत्र येणार आहेत. 'विरडम इन मोशन फोरम' आणि 'कंटलिस्ट फाउंडेशन' यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित 'आंतरराष्ट्रीय बौद्ध महिला परिषद' पुणे २०२६' ही परिषद शनिवार, दि. १७ ऑक्टोबर रोजी सकाळी ९ ते सायंकाळी ६ या वेळेत चिंचवड येथील रामकृष्ण मोरे सभागृहात होणार आहे.

‘बौद्ध महिलांचा प्रवास : प्रज्ञा, नेतृत्व आणि सामाजिक परिवर्तन’ ही परिषदेची संकल्पना आहे. भगवान बुद्धांच्या भिक्षुणी संघाच्या परंपरेपासून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या परिवर्तनवादी विचारांनी बौद्ध समाजात घडवलेल्या

बदलांपर्यंतचा आढावा घेत महिलांच्या सद्यस्थितीतील प्रश्नांवर आणि पुढील वाटचालीसाठी आवश्यक उपाययोजनांवर परिषदेत चर्चा होणार आहे, अशी माहिती आयोजन समितीच्या अध्यक्षा व प्रसिद्ध भूलोगतज्ज्ञ डॉ. उज्ज्वला आंदुरकर, बालरोगतज्ज्ञ डॉ. संध्या हरिभक्त, वैद्यकीय नोडल अधिकारी डॉ. वैशाली भामरे आणि पाली व बौद्ध अध्ययनाच्या अभ्यासक लक्ष्मीकांता माने यांनी दिली.

परिषदेचे उद्घाटन ज्येष्ठ आंबेडकरी विचारवंत आणि दलित स्त्रीवादी अभ्यासक प्रा. डॉ. विमल थोरात यांच्या हस्ते होणार आहे. मिलिंद महाविद्यालयाच्या प्रथम महिला प्राचार्या डॉ. वैशाली प्रधान आणि कामगार सहआयुक्त शिरीन सज्जु लोखंडे या विशेष अतिथी म्हणून उपस्थित राहणार आहेत.

परिषदेतील प्रमुख वक्त्यांमध्ये श्रीलंकेतील कोलंबो विद्यापीठाच्या विभागप्रमुख प्रा. मनोरी पी. सेनानायके, मुंबई

विद्यापीठाच्या पाली व बौद्ध अध्ययन विभागाच्या माजी विभागप्रमुख डॉ. योजना भगत, ऑस्ट्रेलियातील नवयान बौद्ध चॅरिटेबल ऑर्गनायझेशनच्या संचालिका व शिक्षणतज्ज्ञ डॉ. रुपाली मुन, व्हिएतनामच्या भिक्षुणी व संशोधक भिक्षुणी विसुद्धिपज्जा, पुण्यातील मानसशास्त्रज्ञ व विपश्यना शिक्षिका डॉ. नीलम ओसवाल आणि कोरियातील भिक्षुणी व संशोधक भिक्षुणी महाकासा यांचा समावेश आहे. दैनंदिन जीवनातील बौद्ध मूल्ये, शिलालेखांतून उलगडणारा धम्म, परदेशातील आंबेडकरी विचारांची भूमिका, व्हिएतनामी बौद्ध भिक्षुणींचे योगदान, मानसिक ताण-तणावांवर धम्माच्या माध्यमातून मात आणि कोरियन भिक्षुणी संघाचे कार्य अशा विविध विषयांवर हे वक्ते आपले विचार मांडणार आहेत.

पहिल्या चर्चासत्रात ‘बाबासाहेबांना अभिप्रेत समाजाभिमुख बौद्ध धम्म’ या विषयावर चर्चा होणार असून डॉ. दीप्ती किरतकर

सूत्रसंचालन करणार आहेत. या चर्चासत्रात अभिनेत्री चिन्मयी सुमीत, शल्यचिकित्सक डॉ. शिल्पा चौधरी (पाझारे) आणि रविवार धम्मशाळेच्या संस्थापिका व सामाजिक परिवर्तनाच्या क्षेत्रातील नेत्या शिवांजली गायकवाड सहभागी होणार आहेत. डॉ. शिल्पा चौधरी या १९४२ मधील ऐतिहासिक महिला परिषदेत कार्यरत असलेल्या जाईबाई चौधरी यांच्या पणती आहेत. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विचार, समाजाभिमुख बौद्ध धम्माची मूल्ये आणि सामाजिक परिवर्तनातील महिलांचे योगदान यांचा वेध या सत्रात घेतला जाणार आहे. दुसरे चर्चासत्र ‘२१ व्या शतकातील भिक्षुणी संघ : आव्हाने, पुनरुज्जीवन आणि पुढील वाटचाल’ या विषयावर होणार असून लक्ष्मीकांता माने सूत्रसंचालन करणार आहेत. श्रीलंकेतील भिक्षुणी उपपलवण्णा थेरी, तिबेटी बौद्ध भिक्षुणी व माजी बॉलीवूड अभिनेत्री द्रुपोन ग्याल्लेन साम्तेन (बरखा मदान), अखिल भारतीय

भिक्षुणी संघाच्या सचिव भंते सुनीती भिक्षुणी आणि बोधिपक्खिय धम्म फाउंडेशनच्या संस्थापक भिक्षुणी सावय धम्मदिग्घा या चर्चेत सहभागी होणार आहेत. भिक्षुणी संघाची ऐतिहासिक परंपरा, त्याच्या पुनरुज्जीवनातील आव्हाने, महिलांचा धम्मातील सहभाग आणि भविष्यातील संधी यांवर या सत्रात विचारमंथन होणार आहे.

तिसऱ्या चर्चासत्रात ‘जयभीम २.० : तरुणाईतील वाढता जयभीम क्रेझ’ या विषयावर चर्चा होणार आहे. अॅड. कोमल शिंदे सूत्रसंचालन करणार असून लेखिका, कवयित्री व वक्त्या मीनाक्षी इंगळे, वैद्यकीय शिक्षण घेणाऱ्या व विद्यार्थी चळवळीत सक्रिय असलेल्या डॉ. सांची कांबळे आणि बीबीसीच्या वाताहर छाया काविरि सहभागी होणार आहेत. नव्या पिढीतील आंबेडकरी अस्तित्ता, जयभीम विचारांचा वाढता प्रभाव आणि तरुणाईच्या सामाजिक सहभागाला विधायक परिवर्तनाची दिशा देण्याच्या शक्यतांवर या

चर्चासत्रात भर दिला जाणार आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी १९४२ मध्ये नागपूर येथे आयोजित केलेल्या ‘ऑल इंडिया डिप्रेस्ड क्लासेस वुमेन्स कॉन्फरन्स’ या ऐतिहासिक महिला परिषदेच्या वारशातून या उपक्रमाला प्रेरणा मिळाली आहे. बुद्धांच्या समतेच्या शिकवणीला आंबेडकरी चळवळीतील स्वातंत्र्य, समता, बंधुता आणि सामाजिक न्यायाच्या मूल्यांशी जोडत बौद्ध महिलांच्या प्रगतीसाठी आवश्यक असलेल्या पुढील उपाययोजनांवर परिषदेत विचारमंथन केले जाणार आहे.

परिषदेच्या माध्यमातून देश-विदेशातील बौद्ध महिलांमध्ये संवाद आणि सहकार्य वाढवणे, महिला नेतृत्वाला चालना देणे, संशोधन व सामाजिक कृती यांच्यात समन्वय साधणे आणि अधिक समताधिष्ठित, करुणामय व प्रबुद्ध समाजाच्या निर्मितीसाठी सामूहिक दिशा निश्चित करणे हा आयोजकांचा प्रयत्न आहे.

वायसीएम रुग्णालयातील रक्तदान शिबिरात १०४ जणांचे रक्तदान

सेवा संकल्प अभियानाला नागरिकांचा प्रतिसाद; १९५ जणांची नोंदणी

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पिंपरी - चिंचवड : प्रतिनिधी

पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका आणि वायसीएम रुग्णालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने ‘सेवा संकल्प अभियानांतर्गत’ आयोजित रक्तदान शिबिरात १०४ नागरिकांनी रक्तदान केले. रुग्णालयातील चाणक्य हॉल येथे झालेल्या या शिबिरात १९५ जणांनी नोंदणी केली होती. प्रत्यक्ष रक्तदान करणाऱ्यांमध्ये ८५ पुरुष आणि १९ महिलांचा समावेश होता.

महापालिकेचे मुख्य आरोग्य वैद्यकीय अधिकारी डॉ. लक्ष्मण गोफणे आणि अतिरिक्त आरोग्य

वैद्यकीय अधिकारी डॉ. अभयचंद्र दादेवार यांच्या मार्गदर्शनाखाली या शिबिराचे आयोजन करण्यात आले. सहाय्यक आरोग्य वैद्यकीय अधिकारी डॉ. अंजली ढोणे, ज्येष्ठ वैद्यकीय अधिकारी डॉ. शैलजा भवसार आणि नोडल वैद्यकीय अधिकारी डॉ. छाया शिंदे यांच्या प्रमुख उपस्थितीत शिबिर पार पडले.

गरजू रुग्णांना वेळेवर सुरक्षित रक्त उपलब्ध व्हावे आणि नागरिकांमध्ये नियमित रक्तदानाबाबत जागरूकता निर्माण व्हावी, हा या उपक्रमाचा मुख्य उद्देश होता. ‘सेवा संकल्प अभियानाचा’ माध्यमातून

सामाजिक बांधिलकी जपत आरोग्यविषयक उपक्रमांमध्ये नागरिकांचा सहभाग वाढविण्यावर महापालिकेचा भर आहे.

शिबिराच्या यशस्वितेसाठी महापालिकेच्या कुटुंबकल्याण

विभागासह वायसीएम रुग्णालयाच्या रक्तपेढी विभागाने विशेष सहकार्य केले. रक्तपेढीच्या वैद्यकीय अधिकारी डॉ. नीता तायडे आणि डॉ. हर्षदा बाविस्कर यांनी शिबिराच्या नियोजनात

व अंमलबजावणीत महत्त्वपूर्ण योगदान दिले. वैद्यकीय अधिकारी, कर्मचारी आणि अन्य सहकाऱ्यांनीही शिबिर यशस्वी करण्यासाठी परिश्रम घेतले. नियमित रक्तदानासाठी

पुढाकार घ्या : डॉ. गोफणे रक्तदान हे सामाजिक बांधिलकी जपण्याचे आणि गरजू रुग्णांना मदत करण्याचे प्रभावी माध्यम आहे. नागरिकांनी नियमित रक्तदानासाठी पुढाकार घेऊन आरोग्यविषयक उपक्रमांमध्ये सक्रिय सहभाग नोंदवावा. महापालिकेतर्फे नागरिकांसाठी नियमितपणे मोफत आरोग्य तपासणी आणि रक्तदान शिबिराचे आयोजन करण्यात येते. नागरिकांनी या शिबिरांचा जास्तीत जास्त लाभ घ्यावा, असे आवाहन महापालिकेचे मुख्य आरोग्य वैद्यकीय अधिकारी डॉ. लक्ष्मण गोफणे यांनी केले.

“तू कामावर आला नाही तर जगात राहणार नाही!” पगार मागितल्याच्या रागातून सुपरवायझरवर कोयत्याने जीवघेणा हल्ला; रावेत परिसरातील थरार

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पिंपरी-चिंचवड :

थकीत पगार मागितल्याच्या आणि कामावर न येण्याचा जाब विचारत एका सुरक्षा सुपरवायझरवर कोयत्याने सपासप वार करून जीवे मारण्याचा प्रयत्न केल्याची धक्कादायक घटना रावेतमध्ये घडली आहे. या हल्ल्यात झानेश्वर विश्वास पाटील (वय ३८, रा. विशालनगर, पिंपळे निलख) हे गंभीर जखमी झाले आहेत.

नेमकी घटना काय? झानेश्वर पाटील हे ‘परफेक्ट सिक्युरिटी’ कंपनीत सुपरवायझर म्हणून कार्यरत आहेत. त्यांनी कामावरील दोन ते तीन महिन्यांचा थकीत पगार मागितला व ‘पगार दिला नाही तर कामावर येणार नाही.’ असे सांगितले. याच गोष्टीचा राग मनात धरून आरोपी गजानन पवार आणि परशुराम वारे यांनी १२ ऑक्टोबर रोजी रात्री ११:३० च्या सुमारास रावेतमधील शांताई कॉर्नर चौकात पाटील यांना गाठले.

“तू कामावर आला नाही तर जगात पण राहणार नाही.” अशी धमकी देत आरोपी गजानन पवार याने धारदार लोखंडी कोयत्याने

पाटील यांच्या गळ्यावर थेट वार करून त्यांना गंभीर जखमी केले. तर दुसऱ्या आरोपीने नीलेश मगन गर्दे (पाटील) याला हातबुद्ध्यांनी आणि बेल्टने मारहाण केली. या प्रकरणी रावेत पोलीस ठाण्यात भारतीय न्याय संहिता (BNS) कलम १०९, ११८(१), ३५२, ३५१(२), ३९(५) सह हत्यार कायदा अन्वये गुन्हा दाखल करण्यात आला असून सपोनि कुंभार पुढील तपास करत आहेत.

बांधकाम व्यावसायिकाची ४० लाखांची फसवणूक बनावट कागदपत्रांच्या आधारे ४० लाखांचे बँक कर्ज लाटले; गॅलेक्सी इरेला प्रकल्पातील फसवणूक घडकीस बावधन: बनावट लेटरहेड, शिक्षे आणि सद्दांचा गैरवापर करून बांधकाम व्यावसायिकाच्या फ्लॅटवर परस्पर ४० लाखांचे कर्ज काढून ती रक्कम हडपल्याचा प्रकार समोर आला आहे. याप्रकरणी राहुल शंकरराव मोरबाळे (रा. जुंभळे प्लॉट, केशवनगर, मुंबवा) याचाविरुद्ध बावधन पोलीस ठाण्यात फसवणुकीचा गुन्हा दाखल

करण्यात आला आहे. फियादी मयुरेश विलास खोलकडे (वय ४५, रा. कोथरुड) यांच्या ‘M/s. Galaxy Housing’ या बांधकाम फर्मचे बनावट लेटरहेड आणि शिक्षे तयार करून आरोपीने एका ग्राहकाच्या नावे बनावट स्वाक्षरीचे कागदपत्रे बँकेत सादर केली. त्याद्वारे टीजेएसबी बँकेकडून ४० लाख रुपयांचे कर्ज मंजूर करून घेतले आणि ती रक्कम विकासाच्या खात्यावर जमा न करता इतर खात्यांवर वळवून स्वतः च्या फायद्यासाठी वापरली. तब्बल दोन वर्षे हा प्रकार

सुरू होता. फौजदार पोडिन खोत या प्रकरणाचा पुढील तपास करत आहेत. बनावट पोलीस टोळीचा पदांफांश ‘आम्ही पोलीस आहोत!’ तोतया पोलिसांकडून ज्येष्ठ नागरिकांची १ लाख ८० हजारांची फसवणूक; मोशीतील घटना भोसरी / मोशी: रस्त्याने जाणाऱ्या ज्येष्ठ नागरिकांना गाठून पोलीस असल्याचे भासवत लाखो रुपयांचे दागिने लंपास करणाऱ्या भामट्यांचा सुकसुळाट वाढला आहे. मोशी - बो-हाड वाडी रस्त्यावर एका ७५ वर्षीय

वृद्ध नागरिकाला “आम्ही पोलीस आहोत” असे सांगून १ लाख ८० हजार रुपयांचे दागिने घेऊन दोन भामटे पसरा झाले. बबन भाऊसाहेब बोन्हाडे (वय ७५, रा. बोन्हाडेवाडी, मोशी) हे १३ ऑक्टोबर रोजी सकाळी ११:१५ च्या सुमारास जात असताना दुचाकीवरून आलेल्या दोघांनी त्यांना अडवले. एकाचे स्वतः चे बनावट आयडी कार्ड दाखवून, “पुढे पाटील उभा आहे, तुमच्या अंगावरील दागिने रुमालात काढून ठेवा,” अशी बतावणी केली. विश्वास बसवा म्हणून एका पादचाऱ्यालाही बोलवून

त्याचेही दागिने रुमालात ठेवण्याचे नाटक केले. बोन्हाडे यांनी विश्वास ठेवून हातातील सोन्याची अंगठी आणि २० ग्रॅम वजनाची सोन्याची चेन (किंमत १,८०,००० रुपये) रुमालात बांधून खिशात ठेवली. मात्र, नंबर पाहण्याच्या बहाण्याने दागिने रुमालात काढून ठेवा, अशी बतावणी केली. तपास करत आहेत.

सायांश वृत्त

एआयच्या माध्यमातून छत्रपती शिवाजी महाराजांचा पराक्रम आणि ऐतिहासिक वारसा नव्या पिढीपर्यंत प्रभावीपणे पोहोचविणार – पर्यटन मंत्री शंभूराज देसाई

■ पुणे : नृत्तसेवा

किछ्हे प्रतापगड येथील शिवप्रताप दिन शौर्य स्मारक आणि वीर जिवाजी महाले यांच्या पुतळा उमाराणीच्या कामांना आधुनिक तंत्रज्ञानाची जोड देऊन छत्रपती शिवाजी महाराजांचा पराक्रम आणि महाराष्ट्राचा गौरवशाली ऐतिहासिक वारसा नव्या पिढीपर्यंत प्रभावीपणे पोहोचविण्यात यावा, असे निर्देश पर्यटन मंत्री शंभूराज देसाई यांनी आज देथे दिले.

मेघदूत शासकीय निवासस्थानी झालेल्या आढावा बैठकीस पर्यटन विभागाचे सचिव संजय यादव (भा.प्र.से.), पर्यटन संचालनालयाचे संचालक विकास पांस्कर (भा.प्र.से.), उपसचिव संतोष रोळडे, पुणे विभागीय संचालक भगत लोंढी, कार्यकारी अभियंता आकाश चकोरे यांच्यासह संबंधित विभागांचे अधिकारी उपस्थित होते. या बैठकीत शिवप्रताप दिन शौर्य स्मारक प्रकल्पांतर्गत प्रस्तावित बुरुजावरील मशाल, प्रकाशयोजना, झोन शो, त्रिमितीय (थ्रीडी) चित्रफ्रीट, कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या (एआय) माध्यमातून सादरीकरण तसेच अन्य विकासकामांचा सविस्तर आढावा घेण्यात आला. शिवप्रताप दिनाच्या ऐतिहासिक प्रसंगाचे महत्त्व अधोरेखित करणारी थ्रीडी आणि एआय तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने दर्जेदार चित्रफीत तयार करावी. तसेच स्मार्कातील गॅलरीची आसनक्षमता वाढविण्यासह पर्यटकांना अधिक प्रभावी आणि माहितीपूर्ण अनुभव मिळेल, अशा सुविधा विकसित कराव्यात, अशा सूचना मंत्री श्री. देसाई यांनी यावेळी दिल्या.

किछ्हे प्रतापगड हा छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या शौर्याचा आणि स्वराज्याच्या इतिहासाचा महत्त्वपूर्ण साक्षीदार आहे.

पहाडधरा घाटात बिबट्याचा वावर वाढला; ग्रामस्थांमध्ये भीतीचे वातावरण वनविभागाने पिंजरा लावण्याची मागणी; मोठी घटना घडण्यापूर्वी उपाययोजना करण्याची ग्रामस्थांची अपेक्षा

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

लोणी-धामणी, दि. १४ ऑक्टोबर २०२६ : आंबेगाव तालुक्यातील पहाडधरा घाटात गेल्या काही दिवसांपासून बिबट्याचा वावर वाढला असून, परिसरात भीतीचे वातावरण निर्माण झाले आहे. घाटातील रस्त्यावर बिबट्या वारंवार दिसत असल्याने वाहनचालक आणि ग्रामस्थांमध्ये चिंतेचे वातावरण आहे. या मार्गावरून प्रवास करणाऱ्या अनेक ग्रामस्थांनी बिबट्याचे दर्शन

झाल्याचे सांगितले आहे. धामणी येथील माजी उपसरपंच महेश भूमकर यांचे मित्र सचिन जाधव आणि त्यांची पत्नी राणी जाधव हे रविवारी (दि. ११ ऑक्टोबर) रात्री साडेसात ते आठ वाजण्याच्या सुमारास मंजरहन धामणीकडे वारचाकी वाहनाने येत होते. त्यावेळी पहाडधरा घाटातील रस्त्याच्या कडेला त्यांना बिबट्या दिसला. हा बिबट्या ऐटीत रस्ता ओलांडत असल्याचे त्यांच्या निदर्शनास आले. वाहनाचा हॉर्न वाजवूनही बिबट्याने त्याकडे दुर्लक्ष

केले आणि रस्ता ओलांडून शेजारील झाडीत धूम ठोकली. पहाडधरा घाट परिसरात मोठ्या प्रमाणात झाडी असल्याने बिबट्याला लपण्यासाठी अनुकूल अधिवास उपलब्ध आहे. सध्या वाढलेल्या उष्णतेमुळे अन्न आणि पाण्याच्या शोधात वन्यप्राणी बाहेर पडत असल्याची शक्यता व्यक्त केली जात आहे. तसेच घाटमाथ्यावर मोठ्या प्रमाणात खासगी मालकीचे चराऊ रान असल्याने जनावरे चरण्यासाठी येतात. त्यामुळे बिबट्याकडून पाळीव

जनावरांवर हल्ला होण्याची भीतीही व्यक्त होत आहे. या पार्श्वभूमीवर पहाडधरा घाट परिसरात वनविभागाने तातडीने पिंजरा लावून आवश्यक उपाययोजना कराव्यात, अशी मागणी माजी उपसरपंच महेश भूमकर, पहाडधरा गावचे सरपंच मच्छिंद्र वाघ आणि उपसरपंच कैलास वाघ यांनी केली आहे. दरम्यान, या परिसरात स्थानिक शेतकरी, वाहनचालक आणि ग्रामस्थांनी अनेकदा बिबट्या पाहिल्याचे सांगितले

आहे. बिबट्या दिसल्यास तातडीने वनविभागाला माहिती देण्याचे आवाहन वनविभागाकडून करण्यात आले आहे. मात्र, संभाव्य धोका लक्षात घेता एखादी गंभीर घटना घडल्यानंतरच प्रशासन जागे होणार का, असा सवाल ग्रामस्थांकडून उपस्थित केला जात आहे. वनविभागाने केवळ आवाहन न करता प्रतिबंधात्मक उपाययोजना कराव्यात आणि नागरिकांच्या सुरक्षिततेला प्राधान्य द्यावे, अशी अपेक्षा व्यक्त होत आहे.

वळसे-पाटलांच्या पाठपुराव्याला यश; आंबेगाव, जुन्नरचा दुष्काळी यादीत समावेश

शेतकऱ्यांना विविध सवलतींचा लाभ मिळणार; पीक नुकसानीचे जीपीएससह पंचनामे करण्याचे निर्देश

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

मंजर : प्रतिनिधी

खरीप हंगामातील पावसाचा खंड आणि पिकांचे नुकसान लक्षात घेऊन आमदार दिलीप वळसे-पाटील यांनी केलेल्या पाठपुराव्यानंतर आंबेगाव आणि जुन्नर या दोन्ही तालुक्यांचा दुष्काळी तालुक्यांच्या यादीत समावेश करण्यात आला आहे. राज्य शासनाने १४ ऑक्टोबर २०२६ रोजी जारी केलेल्या शासन निर्णयामुळे दोन्ही तालुक्यांतील शेतकऱ्यांना विविध सवलती मिळण्याचा मार्ग मोकळा झाला आहे.

राज्य शासनाने २५ सप्टेंबर रोजी जाहीर केलेल्या २६९ दुष्काळी तालुक्यांच्या यादीत आंबेगाव आणि जुन्नरचा समावेश नसल्याने शेतकऱ्यांमध्ये नाराजी होती. या पार्श्वभूमीवर वळसे-पाटील यांनी दोन्ही तालुक्यांतील आदिवासी, डोंगरी आणि टंचाईग्रस्त भागांचा दौरा करून शेतकऱ्यांच्या बांधावर जाऊन पीक नुकसानीची पाहणी केली होती.

त्यानंतर ६ ऑक्टोबर रोजी

उपमुख्यमंत्री सुनेत्रा पवार आणि कृषिमंत्री दत्तात्रेय भरणे यांना पत्र पाठवून भात, सोयाबीन, बाजरी, मूग आणि उडीद या पिकांच्या नुकसानीची माहिती दिली. तसेच पिण्याच्या पाण्याची आणि जनावरांच्या चान्याची संभाव्य टंचाई लक्षात घेऊन दोन्ही तालुक्यांचा दुष्काळी यादीत समावेश करण्याची मागणी केली होती.

शासन निर्णयानुसार जमीन महसुलात सूट, पीक कर्जाचे पुनर्गठन, शेतीशी संबंधित कर्जवसुलीस स्थगिती, कृषिपंपांच्या वीजबिलाबाबत सवलती, शालेय व महाविद्यालयीन परीक्षा शुल्कात माफी आणि मनरेगाअंतर्गत कामांच्या निकषांत शिथिलता अशा उपाययोजना लागू होणार आहेत.

याशिवाय आवश्यकतेनुसार पिण्याच्या पाण्याचे टँकर सुख करणे, जनावरांसाठी चारा उपलब्ध करून देणे आणि जलसंधारणाच्या कामांना प्राधान्य देणे अपेक्षित आहे. टंचाईग्रस्त गावांमध्ये शेतीपंपांची वीजजोडणी खंडित

न करणे, शेतकरी व शेतमजुरांना अन्नधान्याची टंचाई भासू न देणे आणि पिण्याच्या पाण्याचे योग्य नियोजन करण्यावरही भर देण्यात आला आहे.

पीक नुकसानीचे पंचनामे होणार

पीक नुकसानीचे पंचनामे जीपीएस लोकेशन आणि छायाचित्रांसह करण्याचे निर्देश जिल्हाधिकाऱ्यांना देण्यात आले आहेत. नुकसानीपोटी मिळणाऱ्या आर्थिक मदतीची घोषणा स्वतंत्र शासन निर्णयाद्वारे केली जाणार असल्याचे प्रसिद्धीपत्रकात नमूद करण्यात आले आहे.

आंबेगाव आणि जुन्नर तालुक्यांतील शेतकरी दुष्काळामुळे मोठ्या संकटात सापडला होता. या भागातील वस्तुस्थिती शासनाच्या निदर्शनास आणून दिल्यानंतर दोन्ही तालुक्यांचा दुष्काळी यादीत समावेश झाला आहे. यामुळे बळीराजाला दिलासा मिळणार असून, शासनाच्या सवलती आणि मदत शेतकऱ्यांपर्यंत वेळेत पोहोचवण्यासाठी मी कटिबद्ध आहे, असे आमदार दिलीप वळसे-पाटील यांनी सांगितले.

दिव्यांग पेन्शन योजनाेची मुदत पाच वर्षांनी वाढवली; ४० टक्के दिव्यांगतेलाही लाभालाही तरतूद!

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

नवी दिल्ली / प्रतिनिधी

ज्येष्ठ नागरिक, विधवा आणि दिव्यांग व्यक्तींना आर्थिक आधार देणाऱ्या राष्ट्रीय सामाजिक सहायता कार्यक्रमाला केंद्र सरकारने आणखी पाच वर्षांची मुदतवाढ दिली आहे. केंद्रीय मंत्रिमंडळाच्या निर्णयानुसार ही योजना २०२६-२७ ते २०३०-३१ या कालावधीत सुरू राहणार असून, त्यासाठी ५३.४२८ कोटी रुपये खर्च करण्याची तरतूद करण्यात आली आहे.

देशभरातील सुमारे ३.२ कोटी लाभार्थ्यांना या निर्णयाचा फायदा होण्याची अपेक्षा सरकारने व्यक्त केली आहे.

या निर्णयातील महत्त्वाचा बदल दिव्यांग पेन्शनच्या पात्रतेशी

संबंधित आहे. सध्या योजनेचा लाभ घेण्यासाठी किमान ८० टक्के दिव्यांगता आवश्यक असल्याचे नमूद करण्यात आले आहे. ही मर्यादा आता ४० टक्क्यांपर्यंत कमी करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. त्यामुळे ४० टक्के किंवा त्यापेक्षा अधिक दिव्यांगता असलेल्या व्यक्तींनाही निर्धारित अटी पूर्ण केल्यास पेन्शनचा लाभ मिळू शकणार आहे. पात्रतेचा विस्तार झाल्यामुळे यापूर्वी मदतीपासून वंचित राहिलेल्या काही व्यक्तींना दिलासा मिळू शकतो.

नव्या तरतुदीनुसार ७९ वर्षांपर्यंतच्या दिव्यांग लाभार्थ्यांना ३७५ रुपये, तर ८० वर्षे किंवा त्यापेक्षा जास्त वयाच्या लाभार्थ्यांना ६२५ रुपये देण्याचा

उल्लेख आहे. जन्मापासून दिव्यांग असलेल्या मुलांनाही पात्रतेच्या अटीनुसार योजनेत समाविष्ट करण्याची तरतूद करण्यात येणार आहे. या बदलांची अंमलबजावणी करण्यासाठी केंद्र सरकार पुढील तीन महिन्यांत नवीन मार्गदर्शक सूचना जारी करणार असल्याचे वृत्त आहे.

राष्ट्रीय सामाजिक सहायता नाव बदलून 'प्रधानमंत्री सामाजिक सहायता योजना' करण्याचा आणि त्याअंतर्गत चार योजनांची नावे बदलण्याबाही निर्णय घेण्यात आला आहे. मात्र, ज्येष्ठ नागरिक आणि विधवांच्या पेन्शनची रक्कम किंवा पात्रतेच्या नियमांत सध्या बदल करण्यात आलेला नाही. राष्ट्रीय परिवार लाभ योजनाही

सुरू राहणार आहे. या योजनेत पात्र गरीब कुटुंबातील कमावत्या व्यक्तींचा मृत्यू झाल्यास कुटुंबाला आर्थिक मदत दिली जाते.

पाच वर्षांची मुदतवाढ आणि पात्रतेचा विस्तार हे महत्त्वाचे निर्णय असले, तरी दिव्यांग लाभार्थ्यांना मिळणारी प्रत्यक्ष रक्कम पुरेशी आहे का, हा प्रश्न कायम आहे.

वाढती महागाई, औषधोपचार, प्रवास आणि दैनंदिन गरजा लक्षात घेता काहीशे रुपयांची मासिक मदत पुरेशी ठरेलच असे नाही. नव्या नियमांची अंमलबजावणी वेळेत होणे, पात्र व्यक्तींना अर्जप्रक्रियेत अडथळे येऊ न देणे आणि लाभ नियमित मिळणे, हीच या योजनेच्या यशाची खरी कसोटी ठरणार आहे.

सहा राज्यांत गुन्ह्यांचे जाळे! हरियाणातील तिघे जेरबंद; २३ लाखांचा मुद्देमाल जप्त

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

पुणे / प्रतिनिधी

गणेशोत्सव आणि गणेश विसर्जन मिरवणुकीतील गर्दीचा फायदा घेत चोरी करणाऱ्या टोळीचा विश्रामबाग पोलिसांनी पर्दाफाश केला आहे. या प्रकरणी हरियाणातील तीन आरोपींना ताब्यात घेऊन अटक करण्यात आली असून, त्यांच्याकडून एकूण २३ लाख रुपयांचा मुद्देमाल जप्त करण्यात आला आहे.

अजय समशेर विनोदकुमार रुपसिंग कोळी (वय २०), अमन समशेर अनिल कुमार नारायणसिंग कोळी (वय

२४) आणि दीपक समशेर राजुभाई सापसिंग (वय २१), अशी आरोपींची नावे आहेत. विश्रामबाग पोलीस ठाण्यात गुन्हा क्रमांक ३६४/२०२६ अंतर्गत भारतीय न्याय संहिता कलम ३०४(२) आणि ३(५) नुसार गुन्हा दाखल करण्यात आला होता.

तपासादरम्यान आरोपी हरियाणातील पलवल जिल्ह्यातील असल्याची माहिती पोलिसांनी मिळाली. त्यानंतर गुजरातमधील अरवली पोलिसांच्या मदतीने त्यांना ताब्यात घेण्यात आले. चौकशीत विश्रामबाग पोलीस ठाण्याच्या हद्दीत

गणेशोत्सव आणि विसर्जन मिरवणुकीदरम्यान गर्दीचा फायदा घेत ९ गुन्हे केल्याचे निष्पन्न झाल्याचे पोलिसांनी सांगितले. पोलिसांनी गुन्ह्यांसाठी वापरलेली १० लाख रुपये किमतीची एटिंगा कार आणि अन्य १३ लाख रुपयांचा मुद्देमाल जप्त केला आहे.

दरम्यान, विश्रामबाग पोलिसांनी गेल्या दोन महिन्यांत सहा राज्यांतील विविध जिल्ह्यांमध्ये तपास करून ६२ गुन्हे उघडकीस आणले असून, एकूण ९ कोटी २३ लाख रुपयांचा मुद्देमाल हस्तगत केला आहे.

पुण्यातील क्लिनिकमध्ये त्वचेची काळजी आणि वेदना निवारणासाठी बहुवेव्हलॅथ एलईडी तंत्रज्ञानाची सुरुवात प्रगत एलईडी तंत्रज्ञानामध्ये प्रकाशाच्या तीन वेगवेगळ्या तरंगलांबींचा वापर केला जातो. त्वचेचे पुनरुज्जीवन, मुरुमांवरील उपचार, उपचारांनंतरची पुनर्प्राप्ती आणि वेदना कमी करण्यासाठी हे तंत्रज्ञान उपयुक्त ठरू शकते.

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

पुणे : प्रतिनिधी

पुण्यातील स्किन सँक्च्युरी या क्लिनिकमध्ये सेल्युसा एलईडी थेरेपी सुरू करण्यात आली आहे. त्वचेच्या काही विशिष्ट समस्यांवरील उपचार, वैद्यकीय प्रक्रियानंतर त्वचा पूर्ववत होण्यास मदत आणि वेदना व्यवस्थापनासाठी वापरली जाणारी ही विनाशस्त्रक्रियात्मक प्रकाशधारित उपचारपद्धती आहे. क्लिनिकमध्ये आयोजित कार्यक्रमात डॉ. इशिता शाह यांच्या वैद्यकीय मार्गदर्शनाखाली या उपचारपद्धतीचा प्रारंभ करण्यात आला.

या उपचारपद्धतीमध्ये निळा, लाल आणि जवळ-अवरक्त अशा तीन प्रकाशाच्या प्रकाशलहरींचा वापर केला जातो. प्रत्येक

प्रकाशलहरीचा उपयोग वेगवेगळ्या वैद्यकीय कारणांसाठी केला जातो. निळ्या प्रकाशाचा प्रामुख्याने मुरुमांवरील उपचारांसाठी वापर केला जातो, तर लाल प्रकाश त्वचेचे पुनरुज्जीवन आणि त्वचा पूर्ववत होण्याच्या प्रक्रियेला मदत करण्यासाठी वापरला जातो. जवळ-अवरक्त प्रकाश त्वचेच्या खोल स्तरांपर्यंत पोहोचत असल्याने वेदना व्यवस्थापन आणि पुनर्प्राप्ती प्रक्रियेमध्ये त्याचा उपयोग केला जाऊ शकतो.

या उपचारपद्धतीच्या प्रारंभाबाबत बोलताना स्किन सँक्च्युरीच्या डॉ. इशिता शाह म्हणाल्या, एलईडी थेरेपीचा वापर गेल्या अनेक वर्षांपासून केला जात आहे. तिच्या विविध उपयोगांविषयीची समज वाढल्यामुळे आता निवडक

रुग्णांच्या उपचारांमध्ये या पद्धतीचा विचार करता येतो. मात्र, कोणत्या समस्यांसाठी ही उपचारपद्धती योग्य आहे, हे ओळखणे आणि तिचा योग्य पद्धतीने वापर करणे महत्त्वाचे आहे. विशेषतः जेव्हा विनाशस्त्रक्रियात्मक आवश्यकता असते, तेव्हा ही पद्धत एक पूरक उपचार पर्याय ठरू शकते. स्किन सँक्च्युरीमध्ये मुमुमांच्या काही विशिष्ट प्रकारांवर उपचार करण्यासाठी आणि त्वचेचे पुनरुज्जीवन करण्यासाठी या तंत्रज्ञानाचा वापर केला जात आहे. तसेच, केमिकल पील्स, मायक्रोनीडलिंग आणि रेडिओफ्रिक्वेंसी यांसारख्या उपचारांनंतर त्वचा पूर्ववत होण्याच्या प्रक्रियेला मदत करण्यासाठीही त्याचा उपयोग

सेल्युसा हे उपकरण कॅलिफोर्नियातील बायोफोटोस इन्कॉर्पोरेटेड या कंपनीकडून तयार केले जाते, तर भारतात त्याचे वितरण प्राइमलेव्ज या कंपनीमार्फत केले जाते.

– डॉ. इशिता शाह, वैद्यकीय तज्ज्ञ

केला जातो. रुग्णाची वैद्यकीय गरज आणि उपचारांची आवश्यकता लक्षात घेऊन वेदना व्यवस्थापनासाठी पूरक उपचार म्हणूनही ही पद्धत वापरली जात आहे. डॉ. इशिता शाह पुढे म्हणाल्या, केमिकल पील्स किंवा मायक्रोनीडलिंगसारख्या उपचारांनंतर त्वचा पूर्ववत होणे हा उपचार प्रक्रियेतील एक महत्त्वाचा भाग असतो. निवडक रुग्णांमध्ये या प्रक्रियेला मदत करण्यासाठी एलईडी थेरेपीचा वापर करता येतो. त्याचप्रमाणे, मुमुमांच्या समस्यांमध्येही रुग्णाच्या त्वचेची स्थिती लक्षात घेऊन इतर

उपचारांसोबत या पद्धतीचा विचार केला जाऊ शकतो. त्या पुढे म्हणाल्या, एलईडी थेरेपीचा वापर हा संपूर्ण उपचार नियोजनाचा एक भाग म्हणून करण्यासाठी आहे. प्रस्थापित वैद्यकीय उपचारांना पर्याय म्हणून तिचा वापर करण्याचा उद्देश नाही. प्रत्येक रुग्णाची गरज वेगळी असते आणि प्रत्येकासाठी एकच उपचारपद्धती प्रभावी ठरेल असे नाही. एलईडी थेरेपी योग्य आहे की नाही, हे ठरवण्यापूर्वी रुग्णाच्या स्थितीचे योग्य मूल्याप्रमाणे करणे आवश्यक आहे. संबंधित समस्या आणि रुग्णाच्या एकूण

साारांश वृत्त

शेतकऱ्यांच्या खात्यात दिवाळी पूर्वी पाच हजार रुपये जमा करणार - मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र नवी दिल्ली | प्रतिनिधी

राज्यातील आणखी ४० तालुके दुष्काळी म्हणून जाहीर करतानाच, या गंभीर परिस्थितीत शेतकऱ्यांना आगामी दिवाळीच्या तोंडावर दिलासा म्हणून त्यांच्या खात्यावर पाच हजार रुपयांचा अग्रीम जमा करण्याचा निर्णय घेतल्याचे मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी सांगितले. सह्याद्री राज्य मंत्रिमंडळाची बैठक झाल्यानंतर मुख्यमंत्री फडणवीस माध्यम प्रतिनिधींशी बोलत होते.

शेतकऱ्यांकडून कर्ज वसुलीसाठी कुठल्याही प्रकारचा तगादा लावण्यात येऊ नये, अशी सक्त ताकीद संबंधित सोसायट्यांपासून, जिल्हा बँका, राष्ट्रीयकृत बँका आणि मायक्रो फायनान्स कंपन्यांना दिल्याचेही मुख्यमंत्र्यांनी स्पष्ट केले. पिण्याचे पाणी उपलब्ध व्हावे यासाठी पाण्याच्या अवैध उपशावर कठोर कारवाईचे निर्देश दिल्याचे आणि त्यासाठी १६ हजार वीज जोडण्या तोडण्यात आल्याची माहिती मुख्यमंत्री फडणवीस यांनी दिली.

राज्यात यापूर्वीच २६४ तालुक्यांमध्ये दुष्काळ जाहीर करण्यात आला आहे. त्यामध्ये आता आणखी ४० तालुक्यांचा समावेश करण्यात येत आहे. आता दुष्काळी तालुक्यांची संख्या ३०४ इतकी झाली आहे. या तालुक्यांमध्ये आता दुष्काळी उपाय योजना करण्यास प्राधान्य देण्यात येणार आहे. यापूर्वीच्या समाविष्ट तालुक्यांध्ये दुष्काळाकाबाबत ट्रिगर एक लागू केला होता. आता नव्याने समाविष्ट तालुक्यांसह, या तालुक्यांमध्ये ट्रिगर लागू करण्याबाबतची कार्यवाहीला गती देण्यात येत आहे. दुष्काळी तालुक्यातील विद्यार्थ्यांचे परीक्षा शुल्क कोणतेही निकष न लावता ससकट माफ करण्याचे निर्देश देण्यात आल्याचेही मुख्यमंत्री फडणवीस यांनी एका प्रश्नावर स्पष्ट केले. जनावरांसाठी चारा उपलब्ध व्हावा यासाठी मंत्रिमंडळ बैठकीत उपाययोजनांची चर्चा करण्यात आली.

‘माझे मल्याळी अच्चन’ चेरुवायल रमण यांच्या निधनाने मन सुन्न; भारताने एक थोर सुपुत्र गमावला

‘माझ्या लोकांचे जीवनमान उंचावल्याशिवाय पुरस्कार आणि सन्मानांना अर्थ नाही’ ; चेरुवायल रमण यांच्या विचारांची आठवण

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र नवी दिल्ली | प्रतिनिधी

ज्येष्ठ आदिवासी शेतकरी आणि पारंपरिक भातशेतीचे जाणकार चेरुवायल रमण यांच्याशी असलेल्या भावनिक नात्याला उजाळा देत एका महिला नेत्या यांनी त्यांच्या निधनाबद्दल तीव्र दुःख व्यक्त केले आहे. चेरुवायल रमण यांनी मला आपली मुलगी म्हटले, त्या क्षणी त्यांनी माझे

मन जिंकले. तेव्हापासून मी त्यांना प्रेमाने ‘माझे मल्याळी अच्चन’ (मल्याळम भाषेत वडील) असे म्हणत असे. अशा शब्दांत त्यांनी आपल्या भावना व्यक्त केल्या.

सुमारे महिनाभरापूर्वी रमण यांच्याशी अखेरचे बोलणे झाले होते. त्या वेळी त्यांनी भेटायला येण्याची इच्छा व्यक्त केली होती. आपण त्यांना भेटण्याचे आश्वासनही दिले होते. मात्र,

होते. आपल्या समाजासाठी अधिक चांगले जीवनमान मिळावे, यासाठी ते आग्रही होते. अन्याय आणि भेदभाव

त्यांना मान्य नव्हता. त्यांच्याकडे असलेले पुरस्कार आणि सन्मान दाखवताना त्यांच्या डोळ्यात दुःख दिसत असे. माझ्या समाजातील लोकांचे जीवन अधिक चांगले झाल्याशिवाय या पुरस्कारांना काहीही अर्थ नाही, अशी त्यांची भावना होती, असे त्यांनी नमूद केले.

ज्ञान विलक्षण होते. आपल्या संस्कृतीचे, परंपरांचे आणि वारशाचे महत्त्व त्यांना पूर्णपणे उमगले होते. आपल्या सांस्कृतिक ओळखीचा त्यांना अभिमान होता आणि त्यांनी ती आपल्या जगण्यातून जपली. त्यांचे विचार, कृती आणि जीवनशैली यातून आपल्या मातीशी असलेली त्यांची नाळ कायम दिसून येत असे.

अनिल अंबानींच्या रिलायन्स पॉवरला ईडीचा मोठा दणका!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र नवी दिल्ली, प्रतिनिधी

उद्योगपती अनिल अंबानी यांच्या रिलायन्स समूहाशी संबंधित आर्थिक व्यवहारांवर अंमलबजावणी संचालनालयाने (ईडी) मोठी कारवाई केली आहे. रिलायन्स पॉवर लिमिटेडशी संबंधित भारतातील तब्बल २,०३२.८१ कोटींची मालमत्ता जप्त करण्यात आल्याचे तपास यंत्रणेने स्पष्ट केले आहे.

या प्रकरणातील सर्वात महत्वाचा मुद्दा म्हणजे ब्रिटिश व्हर्जिन आयलंड्समध्ये नोंदणी केलेल्या काही कंपन्यांना देण्यात आलेली कर्जे. ईडीच्या आरोपानुसार, या कंपन्यांना कर्ज देण्यासाठी रिलायन्स पॉवरशी संबंधित ठेवींचा तारण म्हणून वापर करण्यात आला.

या कंपन्यांवर प्रत्यक्ष नियंत्रण आणि व्यवस्थापन भारतातूनच केले जात होते. अनिल अंबानी समूहाने कथितरीत्या मध्यस्थ व्यक्तींच्या माध्यमातून या कंपन्यांचे नियंत्रण राखल्याचा आरोपही तपास यंत्रणेने केला आहे.

परदेशात नोंदणीकृत कंपन्या, भारतातील आर्थिक व्यवहार आणि परकीय चलनाशी संबंधित कथित अनियमितता यांचा नेमका संबंध काय, याचा तपास या प्रकरणात महत्वाचा ठरणार आहे. २,००० कोटीपेक्षा अधिक मूल्याच्या मालमत्तेवरील कारवाई ही केवळ आर्थिक आकड्यांची बाब नसून, मोठ्या उद्योगसमूहांच्या आर्थिक व्यवहारांमधील पारदर्शकतेचाही प्रश्न आहे.

बिहारमध्ये गंगेत बोट उलटली; १३ मुलांचा मृत्यू, निष्पाप जीवांच्या सुरक्षेचा प्रश्न ऐरणीवर!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र वैशाली, बिहार | वृत्तसंस्था

बिहारमधील वैशाली जिल्ह्यात गंगा नदीत बोट उलटून झालेल्या भीषण दुर्घटनेत किमान १३ मुलांचा मृत्यू झाला आहे. मंगळवारी, १३ ऑक्टोबर २०२६ रोजी रात्री राधोपूर पोलीस ठाण्याच्या हद्दीत ही घटना घडली. या दुर्घटनेमुळे परिसरात शोककळा पसरली असून, नदीतून प्रवास करणाऱ्या नागरिकांच्या सुरक्षिततेचा गंभीर प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आला आहे.

मिमलै या एका गावातून दुसऱ्या गावात जाण्यासाठी

लहान बोटितून प्रवास करत होते. भगतान टोला परिसरातील रामपूर श्यामचंद पंचायतीत, माता महाराणी स्थानाजवळ सिंहेश्वर राय यांच्या घरी या मेजवानीचे आयोजन करण्यात आले होते.

या प्रवासासाठी सुमारे २० जण एका लहान बोटितून जात असल्याची माहिती स्थानिकांनी दिली. मात्र, नदीत प्रवास सुरू असतानाच बोट उलटली आणि अनेक जण बुडाले.

जिल्हाधिकार्यांनी दिलेल्या माहितीनुसार, मृत्यू झालेली सर्व मुले १४ वर्षे किंवा त्यापेक्षा कमी वयाची होती. लहान वयातील मुलांचा अशा दुर्घटनेत मृत्यू झाल्याने

अनेक कुटुंबांवर दुःखाचा डोंगर कोसळला आहे. घटनेची माहिती मिळताच स्थानिक नागरिकांनी घटनास्थळी धाव घेतली. बुडालेल्यांना बाहेर काढण्यासाठी आणि जखमींना रुग्णालयात पोहोचवण्यासाठी प्रयत्न करण्यात आले.

या दुर्घटनेनंतर पंतप्रधान नरेंद्र मोदी आणि बिहारचे मुख्यमंत्री नीतीश कुमार यांनी मृतांच्या कुटुंबीयांसाठी आर्थिक मदत जाहीर केली. मात्र, मदतीच्या घोषणांबरोबरच अशा दुर्घटना रोखण्यासाठी नदीतील नागरिकांनी जागरूक राहणे गरजेचे आहे.

गंगा नदीसारख्या मोठ्या नदीत लहान बोटितून प्रवास करताना सुरक्षिततेच्या नियमांचे पालन होणे अत्यावश्यक आहे. या दुर्घटनेचे नेमके कारण आणि बोटीतील प्रवाशांच्या संख्येबाबतची अधिकृत माहिती तपासातून स्पष्ट होणे गरजेचे आहे.

निष्पाप मुलांचे गेलेले जीव परत येणार नाहीत; मात्र या घटनेतून धडा घेऊन भविष्यात अशा दुर्घटना रोखण्यासाठी प्रशासनाने ठोस उपाययोजना करणे ही काळाची गरज आहे.

सौदी अरेबियात क्षेपणास्त्र आणि ड्रोन हल्ल्यांचे सावट; भारतीय नागरिकांना केंद्र सरकारचा सतर्कतेचा इशारा!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र दुबई / नवी दिल्ली | वृत्तसंस्था

सौदी अरेबियातील बिघडत्या सुरक्षा परिस्थितीच्या नागरिकांच्या सरकारने तेथे वास्तव्यास असलेल्या भारतीय नागरिकांना शांत राहण्याचे आणि सतर्कता बाळगण्याचे आवाहन केले आहे. मंगळवारी, १३ ऑक्टोबर २०२६ रोजी भारताकडून हा

सल्ला जारी करण्यात आला. आखाती देशात ड्रोन आणि क्षेपणास्त्र हल्ल्यांचे संकट कायम असल्याने तेथील भारतीय नागरिकांच्या सुरक्षिततेबाबत चिंता व्यक्त केली जात आहे.

येमेनमधील इराणसमर्थित हक्मी बंडखोरांकडून सौदी अरेबियातील नागरी पायाभूत सुविधांना लक्ष्य करून ड्रोन आणि क्षेपणास्त्र हल्ले केले

जात असल्याचे वृत्त आहे. या हल्ल्यांमध्ये जीवितहानी झाल्याची माहितीही समोर आली आहे. त्यामुळे सौदी अरेबियातील सुरक्षा परिस्थिती अधिक संवेदनशील बनली असून, परिस्थितीवर बारकाईने लक्ष ठेवण्याची गरज निर्माण झाली आहे.

भारत सरकारने आपल्या नागरिकांना घाबरून न जात

शांत राहण्यास, सतर्कता बाळगण्यास आणि स्थानिक परिस्थितीची माहिती घेत राहण्यास सांगितले आहे. मात्र, या सल्ल्यामुळे सौदी अरेबियातील सुरक्षा आढावांचे गंभीर्य स्पष्ट होते. परदेशात रोजगार, व्यवसाय आणि शिक्षणासाठी गेलेल्या भारतीय नागरिकांच्या संरक्षणासाठी केंद्र सरकार आणि संबंधित भारतीय

यंत्रणांची भूमिका महत्वाची ठरणार आहे.

सौदी अरेबियातील हल्ल्यांचे संकट केवळ एका देशापुरते मर्यादित नसून, संपूर्ण आखाती प्रदेशातील स्थैर्य आणि सुरक्षेसाठी ते आव्हान ठरू शकते. नागरी पायाभूत सुविधांवर होणारे हल्ले सामान्य नागरिकांच्या जीवनावर, वाहतुकीवर आणि दैनंदिन

व्यवहारांवर परिणाम करू शकतात.

या पार्श्वभूमीवर सौदी अरेबियातील भारतीय नागरिकांनी स्थानिक प्रशासनाच्या सुरक्षा सूचनांचे पालन करणे, अधिकृत भारतीय दूतावासाच्या सूचनांवर लक्ष ठेवणे आणि अफवांपासून दूर राहणे आवश्यक आहे. परिस्थिती आणखी बिघडल्यास भारतीय

मदतीसाठी कोणती पावले उचलली जातील, याकडेही लक्ष लागले आहे.

भारतीय नागरिकांची सुरक्षितता सर्वोच्च प्राधान्य असली पाहिजे. त्यामुळे बदलत्या परिस्थितीवर लक्ष ठेवण्याबरोबरच गरज पडल्यास तातडीची मदत उपलब्ध करून देण्यासाठी यंत्रणा सज्ज असणे महत्वाचे आहे.

महाराष्ट्रात वादळी पावसाचा इशारा; काही भागांत उष्णतेची लाटही कायम!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र पुणे / प्रतिनिधी

हवामानात पुन्हा बदल होण्याची शक्यता असून, पुढील पाच दिवस काही भागांत पावसासाठी पोषक परिस्थिती निर्माण होण्याचा अंदाज व्यक्त करण्यात आला आहे. पुणे, सातारा, सांगली, कोल्हापूर आणि सोलापूरसह मराठवाडा व विदर्भातील काही जिल्ह्यांत विजांच्या कडकडाटासह हलक्या ते मध्यम पावसाची शक्यता आहे. दुसरीकडे, कोकणातील काही भागांत उष्णतेची लाट

येण्याचा इशाराही देण्यात आला आहे.

पुणे, सातारा, बीड आणि जालना जिल्ह्यांत काही ठिकाणी ढगाळ वातावरणासह हलका पाऊस पडू शकतो. शुक्रवारी पुणे, सातारा, सांगली, कोल्हापूर, सोलापूर आणि धाराशिव जिल्ह्यात वादळी वाऱ्यासह हलक्या ते मध्यम पावसाचा अंदाज आहे. अहिल्यानगर, लातूर आणि नांदेड जिल्ह्यांतही काही ठिकाणी हलक्या पावसाची शक्यता वर्तवण्यात आली आहे.

शनिवारी पुणे, सातारा, सांगली, सोलापूर आणि कोल्हापूरसह धाराशिव, लातूर व नांदेड जिल्ह्यांत पावसाची शक्यता आहे. कोकणातील ठाणे, रायगड, रत्नागिरी आणि सिंधुदुर्ग जिल्ह्यांतही विजांच्या कडकडाटासह हलका ते मध्यम पाऊस पडू शकतो. अहिल्यानगर, बीड, परभणी आणि हिंगोली जिल्ह्यांत काही ठिकाणी हलक्या सर्राचा अंदाज आहे.

रविवारी पुणे, सातारा, सांगली, कोल्हापूर आणि सोलापूरसह धाराशिव,

लातूर, नांदेड आणि हिंगोली जिल्ह्यात वादळी पावसाची शक्यता आहे. विदर्भातील वाशीम, यवतमाळ, वर्धा, नागपूर, चंद्रपूर आणि गडचिरोली जिल्ह्यांतही विजा आणि ढगांच्या गडगडाटासह पाऊस पडू शकतो. अहिल्यानगर, बीड, परभणी, ठाणे, रायगड आणि रत्नागिरी येथे काही ठिकाणी हलक्या पावसाची शक्यता आहे.

दरम्यान, रत्नागिरी, रायगड आणि मुंबईतील काही भागांत उष्णतेच्या

लाटेचा इशारा देण्यात आला आहे. त्यामुळे एका बाजूला पावसाचा अंदाज, तर दुसरीकडे उष्णतेचा इशारा अशी संमिश्र परिस्थिती राज्यात दिसत आहे.

शेतकरी, प्रवासी आणि नागरिकांनी स्थानिक हवामानाचा अद्ययावत अंदाज तपासून नियोजन करणे आवश्यक आहे. वादळी पावसाच्या वेळी विजा चमकत असताना उघड्या जागेत थांबणे टाळावे आणि अधिकृत हवामान सूचनांचे पालन करावे.

आरोग्य विद्यापीठात डिजिटल हेल्थ लिडरशिप ॲण्ड स्ट्रॅटेजिक इम्प्लिमेंटेशन' विषयावरील कार्यशाळा संपन्न

नाशिक: (दि.१३) - आरोग्य क्षेत्रातील डिजिटल हेल्थ उपक्रम अधिक सक्षम करण्यासाठी तंत्रज्ञानाचा सर्वाधिक वापर होणे आवश्यक असल्याचे प्रतिपादन नाशिकचे विभागीय मा. आयुक्त डॉ. प्रविण गेडाम यांनी केले. महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठात 'चक्र' मार्फत 'डिजिटल हेल्थ लिडरशिप ॲण्ड स्ट्रॅटेजिक इम्प्लिमेंटेशन' विषयावरील कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेचे उद्घाटन नाशिकचे विभागीय मा. आयुक्त डॉ. प्रविण गेडाम यांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी केंद्र शासनाच्या इलेक्ट्रॉनिक आणि माहिती तंत्रज्ञान विभागाचे माजी सचिव जे. सत्यनारायण, आरोग्य प्रणाली मंचाचे टीम लिडर श्री. अभिमन्यू सक्सेना, राष्ट्रीय आरोग्य प्राधिकरणाच्या

प्रमुख श्रीमती बबीता धनखर, 'चक्र' च्या मुख्य कार्यकारी अधिकारी डॉ. रंजना कुमार, ब्रिग. (निवृत्त) सुबोध मुकुंद आदी मान्यवर उपस्थित होते तसेच नॅशनल हेल्थ एंथरिटीच्या संचालिका डॉ. अमृता टायटस दुर्रुश् पध्दतीने उपस्थित होत्या.

यावेळी मार्गदर्शन करताना मा. आयुक्त डॉ. प्रविण गेडाम यांनी सांगितले की, राष्ट्रीय डिजिटल आरोग्य अभियान हे केवळ एक तंत्रज्ञान नसून, ते प्रत्येकाला दर्जेदार आरोग्य सेवा मिळवून देणारे एक प्रभावी माध्यम आहे. विद्यापीठाच्या या उपक्रमाच्या माध्यमातून डिजिटल हेल्थला अधिक चालना मिळेल. याकरीता काम करणाऱ्या कर्मचारी वर्गाला यासाठी प्रशिक्षित करणे गरजेचे आहे. यासाठी प्रांतवार भाषेनुसार त्याची रचना करून

दोन हजारांच्या भाऊबीजेने प्रश्न सुटणार का? अंगणवाडी सेविकांच्या भविष्याची हमी कुठे?

दिवाळीच्या भेटीची घोषणा करून सरकारची पाठ थोपटून घेण्याचा प्रयत्न; २.१४ लाख सेविका-मदतनीसांच्या मानधन, सुरक्षितता आणि हक्कांच्या प्रश्नांवर ठोस निर्णय कधी?

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र मुंबई | प्रतिनिधी

दोन हजार रुपयांची भाऊबीज भेट देऊन अंगणवाडी सेविका आणि मदतनीसांचे प्रश्न सुटणार आहेत का? दिवाळीच्या तोंडावर आर्थिक मदतीची घोषणा करून सरकार सर्वसामान्यांची आणि महिला कर्मचाऱ्यांची मने जिंकण्याचा प्रयत्न करत असले, तरी त्यांच्या भवितव्याचा प्रश्न अजूनही कायम आहे. राज्यातील २ लाख १४ हजार ९७ अंगणवाडी सेविका आणि मदतनीसांसाठी प्रत्येकी दोन हजार रुपये देण्याचा

निर्णय जाहीर झाला आहे. मात्र, बालकांचे पोषण, गर्भवती महिला आणि स्तनदा मातांची काळजी घेण्याची महत्वाची जबाबदारी सांभाळणाऱ्या या कर्मचाऱ्यांना सणासुदीच्या भेटीपलीकडे सुरक्षित आणि सन्मानजनक भविष्य देण्यासाठी सरकारकडे ठोस धोरण आहे का, हा खरा सवाल आहे.

महिला व बालविकास मंत्री आदिति तटकरे यांनी दिवाळीपूर्वी भाऊबीज भेट देण्याची घोषणा केली. राज्यात १,०८,६२७ अंगणवाडी सेविका आणि

१,०४,४७० मदतनीस कार्यरत आहेत. या सर्वाना प्रत्येकी दोन हजार रुपये देण्यासाठी ४२ कोटी ८१ लाख ९४ हजार रुपयांचा निधी उपलब्ध करून देण्यात आल्याचे सांगण्यात आले आहे. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे आणि उपमुख्यमंत्री सुनेत्रा अजित पवार यांच्या मार्गदर्शनाखाली हा निर्णय घेण्यात आल्याचेही सरकारकडून स्पष्ट करण्यात आले आहे.

दिवाळीत दोन हजार रुपये मिळणे कर्मचाऱ्यांसाठी

निश्चित उपयोगाचे आहे. मात्र, तात्पुरत्या आर्थिक मदतीची घोषणा आणि कर्मचाऱ्यांच्या भविष्याची कायमस्वरूपी हमी या दोन वेगळ्या गोष्टी आहेत. सणाच्या काळात भेट जाहीर केल्याने काही दिवस आनंद मिळू शकतो; पण त्यातून मानधनाचे प्रश्न, कामाचा वाढता भार, आर्थिक असुरक्षितता आणि सामाजिक सुरक्षेची गरज संपत नाही. सरकारने या कर्मचाऱ्यांच्या प्रश्नांवर कायमस्वरूपी उपाय शोधण्याऐवजी अशा तात्पुरत्या मदतीवर समाधान मानायचे

का?

अंगणवाडी सेविका आणि मदतनीस या केवळ शासकीय योजनांची अंमलबजावणी करणाऱ्या कर्मचारी नाहीत. बालकांचे पोषण, गर्भवती महिलांना मार्गदर्शन, स्तनदा मातांची काळजी, लाभार्थ्यांच्या नोंदी आणि विविध योजनांशी संबंधित कामे त्यांच्यावर सोपवली जातात. सार्वजनिक आरोग्य आणि बालविकास महत्वाचा भार त्या उचलतात. मग त्यांच्या स्वतःच्या आर्थिक सुरक्षिततेची, कामाच्या

योग्य मोबदल्याची आणि भविष्याची जबाबदारी सरकार कधी स्वीकारणार? सरकारने भाऊबीज भेटीची घोषणा केली, पण मानधनवादीबाबत काय ठोस निर्णय घेतला? नियमित देयके, सामाजिक सुरक्षा, निवृत्तीनंतरचा आधार आणि कामाच्या अतिरिक्त भाराबाबत कोणती कायमस्वरूपी व्यवस्था उभी केली? या प्रश्नांची स्पष्ट उत्तरे मिळणे आवश्यक आहे. केवळ निधी जाहीर करून किंवा सणासुदीच्या काळात मदतीची घोषणा करून कर्मचाऱ्यांप्रती

असलेली जबाबदारी संपत नाही. अंगणवाडी सेविकांना केवळ दिवाळी गोड करणारी भेट नको; त्यांचे संपूर्ण आयुष्य सुरक्षित करणारे धोरण हवे. दोन हजार रुपयांच्या घोषणेचा गाजावाजा करण्यापेक्षा त्यांच्या हक्कांचा, निवृत्तीनंतरचा आधार आणि सरकारने प्राधान्याने सोडवावा. कारण कर्मचाऱ्यांचे भविष्य असुरक्षित ठेवून बालकांचे आणि महिलांचे भविष्य सुरक्षित करण्याच्या घोषणा किती प्रभावी ठरणार, हा प्रश्न अनुत्तरितच राहतो.

